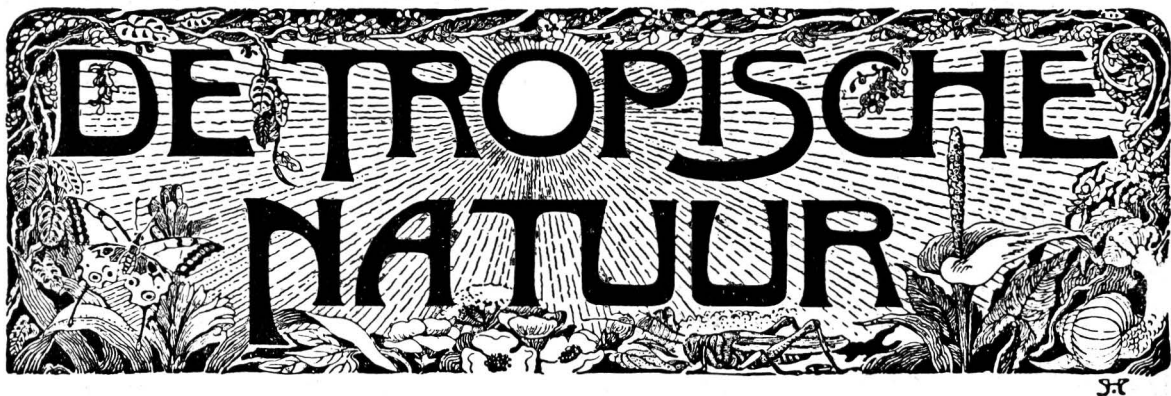

Redactie: Dr K. W. DAMMERMAN, Dr D. F. VAN SLOOTEN.

Vaste Medewerkers: Dr J. G. B. BEUMÉE, L. COOMANS DE RUITER, Prof. Dr H. C. DELSMAN, Prof. Dr W. M. DOCTERS VAN LEEUWEN. Dr Edw. JACOBSON, Dr S. LEEFMANS, J. C. VAN DER MEER MOHR Jr., J. OLIVIER

Adres der Redactie: Van Imhoffweg 10, Buitenzorg

§ § ABONNEMENTSPRIJS VOOR NIET-LEDEN DER N. I. N. H. V. f 8.50 § §

WEER EENS IETS OVER NAJA HANNAH (N. BUNGARUS), KINGCOBRA ¹⁾

Op een goeden middag van mijn woning naar het hospitaal rijdend, zag ik een troep koelies met steenen van de straat smijten naar iets in de struiken. Dit bombardement met de duur betaalde steenen der Maatschappij ging den in trouw verstokten employé natuurlijk aan het hart. Het was dus niet meer dan een staaltje van mijn plicht om aan deze geldwegsmijterij in dezen tijd van malaise met rigoreuze bezuinigingsmaatregelen een einde te maken. Op mijn gezag werd het bombardement gestaakt. Het was juist op tijd. Ik redde met het ingrijpen..... het leven van een *Lachesis*: een oelar tjinta manis verlost ik van een smadelijken dood door steeniging.

De geredde nam ik mede naar het hospitaal. Het dier was dik-gebuikt, veel te dik voor de normale proporties van een boomadder van haar lengte. Verkeerde deze *Lachesis* misschien in gezegenden toestand? Redde ik dus niet slechts één leven, maar misschien ook nog meerdere leventjes van kleine *Lachesis*-jes? De geredde was niets dankbaar voor haar redding. Ze toonde haar kwaadheid door kwispelstaartend telkens naar haar redder te bijten. Ik spitste me op een massabevalling van kleine tjinta-manis-babys. Om die reden kreeg de van graviditeit verdachte slang een kist met een ruit als verblijf toegewezen, welke kist in de spreekkamer werd geplaatst.

¹⁾ Alle photo's van den schrijver.

De gekoesterde hoop bleek ijdel helaas. Tot mijn niet geringe teleurstelling deponeerde zij de oorzaak harer dikheid al spoedig naast zich. Geen massa-bevalling, zij vomeerde slechts! Een gemacereerde rat had haar het uiterlijk gegeven, dat mij zoo veel deed verwachten. Zij werd gestoord in haar vegeteerende rust en daarom was zij zoo kwaad. Zij was giftig en deed giftig; het kwispelen met haar schuin omhoog gericht staartje beteekende een bedreiging. Wat een verschil met onze *Canis*, bij wie staart-kwispelen een teken van familiariteit beteekent! Behalve dáárin viel nog een ander onderscheid op te merken. Onze tjinta manis bleek nl. niet zoo oeconomisch aangelegd te zijn als *Canis familiaris*. Den uitgespuwden maaginhoud liet ze verder onaangeroerd liggen, mij den volgenden dag dwingend dien op te ruimen vanwege den minder aangename reuk.

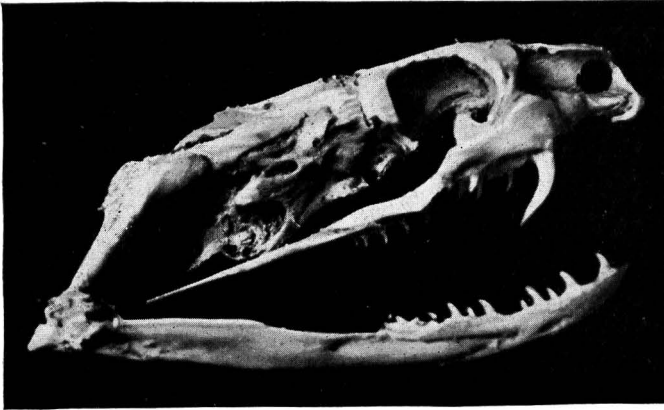

Fig. 1. Schedel van *Naja hannah* van 4.15 m ($\times \frac{4}{5}$). De stevige achterwaarts gebogen giftanden kunnen ook dienst doen als de weerhaken van een harpoen om het slachtoffer vast te houden.

In een andere kooi had ik sinds eenige weken een 3.35 m lange kingcobra (*N. hannah*), die gedurende dien tijd nog niets anders dan vingerdikke en 50 cm lange exemplaren van oelajar (*Tropidonotus* sp.) te eten had gehad. Dat was zeker niet veel voor deze armdikke „King”. Ik besloot haar de tjinta manis voor te zetten, ofschoon ik reeds eerder de ervaring had, dat de koningshoedslang deze boomadder niet lustte. Dus werd *Lachesis* in het koninklijk verblijf

toegelaten. De cobra richtte zich stereotyp majestueus op en stak de trillende tong uit naar de zich kwispelstaartend in een hoek terugtrekkende adder. Beide reptielen hielden elkander tongtrillend scherp in het oog. De cobra ging er zelfs toe over de indringster met de tong te betasten, waarop met een beet in haar richting werd gereageerd. De beet miste. Doch plotseling greep de cobra toe en plantte haar tanden in het lichaam van de adder, die zich evenmin onbetuigd liet. Zij beet toe en dreef haar lange naaldscherpe giftanden in het lichaam van haar aanvaller. Dan lieten ze elkander los. De tjinta manis vertoonde al gauw verlamningsverschijnselen. Doch ook de cobra voelde zich niet „senang”. Onrustig kroop zij door het hok; zij had merkbaar pijn. Na een half uur was zij rustiger en ging nu over tot het onderzoek van haar slachtoffer, die voorzichtig met neusstooten onderzocht werd. De tjinta manis bleek heelemaal verlamd. De „King” nam thans den knop van haar slachtoffer in den bek en begon met haar maal. Tot twee keeren toe gooide zij de half doorgeslikte slang uit, maar ten slotte slikte zij haar toch heelemaal in. — Een foto van dezen maaltijd mislukte, helaas!

Veertien dagen hierna kreeg hamadryad — de Britsch Indische benaming voor *N. hannah* — een oelarsantja (*Python*) van 1.60 m lengte en van polsdikte voorgezet in haar glazen verblijf. De python trok zich terstond in een hoek

terug en stelde zich in aanvalshouding, met trillende tong de ijdele, met verbreedde hals pronkende cobra scherp in het oog houdend. Plotseling schoot de wurger uit en greep den ijdeltuit vlak achter den kop, terwijl zijn lichaam zich in stevige kronkels om den trotschen cobra-hals sloeg, den „koning” probeerend te vermorselen in zijn wurgenden greep. Dit alles greep zoo snel plaats, dat de cobra geen tijd had toe te bijten: de python had haar de kaken op elkander gesnoerd. Een worsteling ontstond in de van een bierkist gemaakte kooi. De cobra wentelde zich om en om, om van den wurger af te komen, doch in stede van losser werden de kronkels nog steviger aangehaald.

Uit vrees dat de cobra het op die manier zou afleggen en ik mijn „King” zou verliezen, haalde ik het kluwen van slangenlichamen uit de kist en bevrijdde den cobra-kop uit den ijzeren greep der python-kronkelingen. Nauwelijks voelde de cobra, dat haar kop vrij was, of zij nam een der kronkels tusschen haar kaken. Op dezen beet reageerde de python met een tweeden kronkel tusschen de kaken van de cobra te halen, zoodat

Fig. 2. *Naja hannah*, 3.5 m lang. Op den achtergrond een oelartioeng.

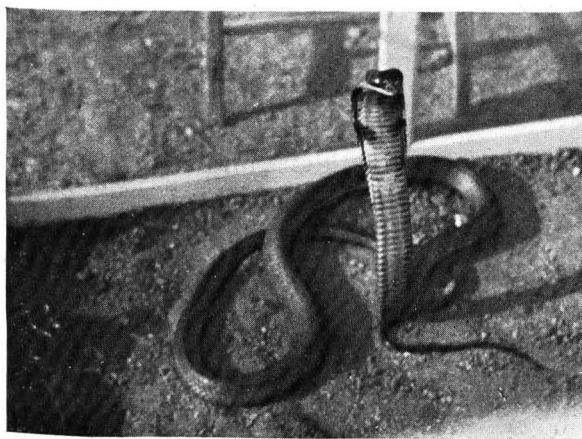

Fig. 3 *Naja hannah* met oelartioeng (*Dipsosaurus dendrophylus*), gereed om toe te bijten.

cobra-gif reeds werkte. De witte buikschilden van de python zagen er o.m. paarsachtig uit. De bewegingen werden steeds minder krachtig; ten slotte bleef het python-lichaam stil liggen.

Dit was blijkbaar het moment, waarop de cobra wachtte. Op een gegeven moment rukte zij zich met een plotselinge krachtige beweging los. Ook nu richtte

deze ad maximum van elkander werden gesperd. De „King” liet zich thans alles welgevallen, deed geen poging meer om zich los te maken en bewoog zich heelmaal niet meer.

De verwarde knoop van slangenkronkels werd weder in het hok teruggeplaatst om af te wachten, wat er verder zou gebeuren. In het eerste half uur bleef alles rustig liggen. Hiervan werd gebruik gemaakt voor het maken van een foto. Op zeker moment kwam er beweging in het python-lichaam. Langzaam maakte het voorste gedeelte zich vrij, terwijl het achterste gedeelte de cobra in den ijzeren greep vasthield. Onrustig bewoog zich deze voorste helft in de kooi. Het was te merken, dat het

zij zich direkt met verbreedten hals en blazend en grommend op. Zij deed eenige gaap- en kauwbewegingen, waarschijnlijk om wat te bekomen van de wurgende python-greep. Daarna gaf zij met haar kop een duw tegen het python-lichaam om dit te onderzoeken op agressiviteit en bewegelijkheid; de python bleek heelemaal verlamd te zijn. De cobra begon met haar maal. Zij nam den kop van de oelarsawah tusschen haar kaken en schoof in geen 10 minuten tijd de 1.60 m lange python door haar keelgat.

Zijne Majesteit Koning Hamadryad had weer voor een paar weken genoeg. Van dezen tijd maakte hij gebruik om „zich een nieuw pak aan te meten”, of beter gezegd om zijn oud pakje uit te trekken, dus te vervellen. Dit verkleeden duurde vrij lang. Na veertien dagen hingen nog enkele slordige flarden aan het overigens schitterend mooi vel.

Fig. 4. *Naja hannah* bezig met het „verduwen” van een oelarsawah.

Gedurende dit „verkleeden” bracht men mij een levenden python van ruim 2.5 m. Deze was iets, hoewel duidelijk dikker dan de cobra. De python werd bestemd om tot voedsel te dienen van den „King”. Ik wachtte met het voorzetten van den maaltijd, totdat Z. M. zich geheel ontkleed en weder verkleed had.

Het koninklijk verblijf met de dunne glazen wanden werd ongeschikt geacht als plaats voor dit koninklijk maal met hindernissen. Een kippen-

hok van 3 bij 4 m werd beter bevonden. Daarin werd op een goeden middag de python uit zijn kist gehaald en los gelaten. Nauwelijks voelde hij zich vrij, of zijn bewegingen waren snel en lenig. Snel gleed hij langs de wanden van het hok, om een uitweg te zoeken, die er natuurlijk niet was. Ook de cobra werd nu uit haar hok gehaald en in het kippenhok vrij gelaten. Wat een verschil in bewegingen vertoonden beide rivalen! De eene, de python, gleed met snelle, sluipende bewegingen om te ontvluchten. De andere, de cobra, gleed met ruim een halven meter opgericht lichaam en verbreedten hals voort, koninklijk en als het ware bewust van haar kracht. Onbewust kropen beiden naar elkander toe.

Het was de python, die het eerst den tegenstander opmerkte. Oogenblikkelijk bleef hij doodstil liggen, het voorste gedeelte van zijn lichaam tot den aanval gereed houdend. Hij was onmiddellijk klaar om toe te grijpen en te wurgen. Herkende hij zijn doodsvijand, of was het zijn instinct, dat hem waarschuwde voor den naderenden dood? Met telkens trillend uitgestoken tong wachtte hij de nader komende cobra af. Nog een halven meter, toen werd de cobra den python gewaar. Hij bleef plotseling stil staan en stak de trillende tong naar de groote slang voor hem. Een oogenblik keken beiden elkander aan met trillende tong als maten ze elkaars krachten. Dan daalde de koninklijke kop langzaam, heel langzaam. Ineens twee snelle bewegingen. Beide slangenkoppen schoten tegelijkertijd vooruit.

In het volgende moment waren èn kop èn hals van de cobra verdwenen in de wurgende kronkelingen van den python. In een ondeelbaar oogenblik had de python zijn lichaam in zoo groot mogelijk aantal kronkelingen om den kop en hals van de cobra geslingerd. Heel even een gewirwar van slangenlichamen, doch kort daarop was alles stil. Het cobra-lichaam lag op den rug langgestrekt, terwijl aan het kop-hals-gedeelte een groote knoedel van python-slingers zat. De cobra liet zich ook hier kalm wurgen, zij vond het oogenschijnlijk niet eens onaangenaam.

Deze rust duurde een uur eer in het kluwen eenige beweging te merken was. Ook hier was het de python, die heel voorzichtig het voorste gedeelte van zijn lichaam losmaakte met de achterste helft de cobra in den ijzeren greep vasthoudend. Het vrijgekomen python-lichaam bewoog zich nu en sleepte het kluwen met de cobra mede. Het cobra-lichaam verzette zich tegen dit sleepen en zette zich schrap; het bood krachtig tegenstand. Doch, ofschoon het verlamme gif reeds duidelijk begon te werken, de kracht van den wurger was nog groot, om de zich verzetende cobra voort te sleepen. Midden in het hok gekomen ontrolde hij ineens zijn kronkelingen en schoot plotseling vooruit. Dit scheen de cobra wel verwacht te hebben. Zij hield haar kaken stevig tegen elkander en hield den python vast. De list mislukte, ofschoon het cobra-lichaam in de ontvluchtingspoging mede naar voren schoot.

Opnieuw legde de wurger de cobra den strop om. En weer bleven ze doodstil liggen, doch thans in het midden van het hok. Lang duurde dit stil liggen evenwel niet. Door de werking van het gif was de python erg onrustig. Wellicht voelde hij zich zwakker worden, waardoor de kans tot ontvluchten in dezelfde mate kleiner werd. Hij kroop weer verder, de zich verzettende cobra meesleepend. Dan, ineens . . . met een laatste krachtsinspanning maakte het python-lichaam, alle kronkelingen losmakend, plotseling een krachtigen sprong. De python raakte vrij uit de kaken van de cobra. Bijna was de krijgslist gelukt. De cobra kon den vluchtenden python nog juist bij den staart grijpen. Hoe de python ook worstelde, de cobra liet niet los. De stevige achterwaarts gerichte giftanden deden dienst als de weerhaken van een harpoen. Muurvast zaten ze!

Na de mislukte poging legde de python weer eenige kronkelingen om de cobra. Zijn bewegingen waren intusschen veel minder krachtig geworden. Den kop van zijn vijand stijf in zijn nochtans knellenden greep houdend, bleef hij rustig liggen. Doch hoe rustiger de python werd, des te meer leven vertoonde de cobra. Zij wendde thans pogingen aan om uit de knellende greep los te komen.

Fig. 5. Python en Kingcobra. „ . . . In het volgende moment waren èn kop èn hals van den cobra verdwenen in de wurgende kronkelingen van den python”.

Op iedere poging echter reageerde de python door de knopen sterker aan te halen. Hij deed echter geen moeite meer om te ontsnappen.

Na heel wat worstelen en doordat het gif hoe langer hoe heftiger werking vertoonde, raakte de cobra eindelijk vrij. De python lag thans doodstil. De cobra richtte zich weder op, opende den bek en deed kauw- en gaapbewegingen, wellicht om de spieren en gewrichten van de kaken, die geweldig in de knel gezeten hadden, „op orde te zetten”. Zij verloor den python echter geen moment uit het oog. Want toen de oogenschijnlijk absoluut verlamde python weer probeerde om plotseling te ontsnappen, werd hij dadelijk vastgegrepen. En weer legde de halfverlamde sawah-slang eenige kronkels om den nek van de cobra. Zonder veel moeite maakte deze zich echter weer los.

Ruim drie uren duurde de worsteling. De python bleef nu heelemaal roerloos liggen; dood was hij evenwel nog niet. De cobra bleef met hoogopgerichten en verbreedten hals in de onmiddellijke nabijheid zonder haar slachtoffer uit het oog te verliezen. Totdat zij met een snelle beweging plotseling den python-kop tusschen de kaken nam. De python sloeg eenige kronkelingen om den hals van zijn tegenstander en probeerde met rukken zijn kop los te krijgen. Het hielp evenwel niet. Nog met de kronkelingen van den python om haar lichaam probeerde de cobra haar slachtoffer door haar keelgat te schuiven. Met heen en weer gaande bewegingen van linker- en rechterkaakhelft werd eerst de kop en daarna het lichaam van den python naar binnen geschoven. Het buiten den bek van de cobra liggende lichaam van den wurger deed moeite om het reeds naar binnen geschoven gedeelte er weer uit te trekken. De python gooide zich om zijn lengte-as, legde zich in kronkelingen, doch niets hielp. Langzaam maar zeker gleed het python-lichaam naar binnen. Het lichaam van de cobra schoof als het ware over de kronkelingen van den python heen en nam dezelfde bochten en dezelfde kronkelingen aan. Dit „verduwen” van den 2.50 m langen python duurde ruim 25 minuten. De voortgang van het „duwproces” was te volgen over het heele cobra-lichaam. In gestrekte houding werd de python in de bijzonder rekbare cobra-maag geschoven.

Na afloop van het ruim $3\frac{1}{2}$ uur geduurd hebbende wurg-, worstel- en verduwproces was de cobra nog net zoo frisch als te voren. Fier, met opgerichten hals en grommend schoof zij naar mij toe, alsof zij zeggen wilde: „Ik lust nog wel zoo'n zacht eitje”.

Peureula' (Atjeh).

F. J. NAINGGOLAN.

EXCURSIES IN OOST-JAVA

2. De Rawah Bening (Kediri)

In Zuid Kediri ligt in de buurt van Toeloengagoeng als laatste overblijfsel van het groote meer, dat zich hier eertijds uitstreckte, een moeras, bestaande uit twee afzonderlijke deelen; het noordelijke, de Rawah Gelapan, door een smal moerassig waterloopje verbonden met het zuidelijke, de Rawah Bening. Bij de verbinding tusschen beide rawah's ligt het plaatsje Tjampoerdarat. Een en ander werd reeds kort vermeld in het artikel over de Baai van Popoh, waarbij tevens een kaartje gegeven werd, waarna nog eens verwezen moge worden (jrg. XXII, blz. 63).